

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA ROZWOJU REGIONALNEGO¹⁾**

z dnia 6 maja 2008 r.

w sprawie udzielania pomocy publicznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

(Dz. U. z dnia 26 maja 2008 r.)

Na podstawie art. 21 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. Nr 227, poz. 1658 oraz z 2007 r. Nr 140, poz. 984) zarządza się, co następuje:

Rozdział 1

Przepisy ogólne

§ 1. Rozporządzenie określa szczegółowe przeznaczenie, warunki i tryb udzielania pomocy publicznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

§ 2. Ilekroć w rozporządzeniu jest mowa o:

- 1) beneficjencie pomocy - należy przez to rozumieć beneficjenta pomocy w rozumieniu art. 2 pkt 16 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz. U. z 2007 r. Nr 59, poz. 404);
- 2) podmiocie w trudnej sytuacji ekonomicznej - należy przez to rozumieć przedsiębiorcę spełniającego kryteria określone w pkt 9-11 komunikatu Komisji w sprawie wytycznych wspólnotowych dotyczących pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw (Dz. Urz. WE C 244 z 01.10.2004, str. 2) lub znajdującego się w okresie restrukturyzacji przeprowadzanej z wykorzystaniem pomocy publicznej;
- 3) mikroprzedsiębiorcy, małym lub średnim przedsiębiorcy - należy przez to rozumieć mikroprzedsiębiorcę, małego lub średniego przedsiębiorcę w rozumieniu załącznika I do rozporządzenia Komisji (WE) nr 70/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy państwa dla małych i średnich przedsiębiorstw (Dz. Urz. WE L 10 z 13.01.2001, str. 33; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 8, t. 2, str. 141, z późn. zm.);
- 4) pracownikowi znajdującym się w szczególnie niekorzystnej sytuacji - należy przez to rozumieć osobę, która ma trudności z wejściem lub utrzymaniem się na rynku pracy oraz spełnia co najmniej jeden z poniższych warunków:
  - a) w dniu podjęcia subsydiowanego zatrudnienia u pracodawcy będącego beneficjentem pomocy nie ukończyła 25 lat lub minęły nie więcej niż dwa lata od momentu ukończenia przez nią studiów wyższych w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365, z późn. zm.²⁾) oraz pozostawała bez zatrudnienia i nie prowadziła działalności gospodarczej,
  - b) jest cudzoziemcem w rozumieniu art. 1 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415 i Nr 70, poz. 416) lub repatriantem w rozumieniu art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji (Dz. U. z 2004 r. Nr 53, poz. 532, z późn. zm.³⁾),
  - c) jest członkiem mniejszości narodowej lub etnicznej,
  - d) jest osobą samotnie wychowującą co najmniej jedno dziecko w rozumieniu art. 6 ust. 5 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176, z późn. zm.⁴⁾),
  - e) pozostawała bez zatrudnienia lub nie prowadziła działalności gospodarczej w okresie 24 miesięcy poprzedzających dzień podjęcia subsydiowanego zatrudnienia lub jest osobą pragnącą powrócić

- do życia zawodowego po przerwie związanej z urodzeniem lub wychowaniem dziecka,
- f) pozostaje bez zatrudnienia lub znajduje się w okresie wypowiedzenia stosunku pracy lub stosunku służbowego oraz nie uzyskała wykształcenia średniego lub jego ekwiwalentu,
  - g) pozostaje bez zatrudnienia lub znajduje się w okresie wypowiedzenia stosunku pracy lub stosunku służbowego oraz w dniu podjęcia subsydiowanego zatrudnienia ma ukończone 50 lat,
  - h) w dniu podjęcia subsydiowanego zatrudnienia nie ukończyła 25 lat i pozostawała bez zatrudnienia lub nie prowadziła działalności gospodarczej przez co najmniej 6 miesięcy w okresie ostatnich 8 miesięcy poprzedzających dzień podjęcia subsydiowanego zatrudnienia,
  - i) została uznana za osobę uzależnioną w rozumieniu ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473, Nr 115, poz. 793 i Nr 176, poz. 1238) oraz ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. Nr 179, poz. 1485, z późn. zm.⁵⁾),
  - j) pozostawała bez zatrudnienia i nie prowadziła działalności gospodarczej od początku odbywania kary pozbawienia wolności,
  - k) jest kobietą, a w województwie, w którym podejmie subsydiowane zatrudnienie, średnia stopa bezrobocia przekraczała 100 % średniej stopy bezrobocia w Unii Europejskiej przez co najmniej dwa kolejne lata kalendarzowe oraz średnia stopa bezrobocia wśród kobiet przekraczała 150 % średniej stopy bezrobocia wśród mężczyzn przez co najmniej trzy kolejne lata kalendarzowe;
- 5) osobie niepełnosprawnej - należy przez to rozumieć osobę, o której mowa w art. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2008 r. Nr 14, poz. 92);
  - 6) szkoleniu specjalistycznym - należy przez to rozumieć szkolenie teoretyczne lub praktyczne, prowadzące do zdobycia przez pracownika kwalifikacji zasadniczo i bezpośrednio przydatnych na obecnym lub przyszłym stanowisku pracy u danego beneficjenta pomocy oraz bezpośrednio powiązanych ze specyfiką prowadzonej przez niego działalności, których nie będzie mógł wykorzystać lub też będzie mógł wykorzystać w ograniczonym stopniu u innych pracodawców lub na innych polach działalności zawodowej;
  - 7) szkoleniu ogólnym - należy przez to rozumieć szkolenie teoretyczne lub praktyczne, prowadzące do zdobycia przez pracownika kwalifikacji, które będzie mógł wykorzystać zarówno na obecnym stanowisku pracy u danego beneficjenta pomocy, jak również na przyszłych stanowiskach pracy, u innych pracodawców lub na innych polach działalności zawodowej;
  - 8) pracownikowi znajdującym się w gorszym położeniu - należy przez to rozumieć pracownika, który w dniu zawarcia umowy szkoleniowej spełnia co najmniej jeden z poniższych warunków:
    - a) nie ukończył 25. roku życia oraz przed podjęciem zatrudnienia u beneficjenta pomocy delegującego go na szkolenie nigdy wcześniej nie był zatrudniony lub nie prowadził działalności gospodarczej,
    - b) jest zatrudniony u beneficjenta pomocy delegującego go na szkolenie nie dłużej niż 6 miesięcy, a przed podjęciem zatrudnienia u tego beneficjenta pomocy pozostawał bez zatrudnienia lub nie prowadził działalności gospodarczej przez co najmniej 12 kolejnych miesięcy,
    - c) ukończył 45 lat oraz nie uzyskał wykształcenia średniego lub jego ekwiwalentu,
    - d) jest osobą niepełnosprawną;
  - 9) leasingu - należy przez to rozumieć leasing w rozumieniu przepisów o podatkach dochodowych oraz w rozumieniu Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej, o których mowa w rozporządzeniu (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie stosowania międzynarodowych standardów rachunkowości (Dz. Urz. WE L 243 z 11.09.2002, str. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 29, str. 609);
  - 10) środkach trwałych i wartościach niematerialnych i prawnych - należy przez to rozumieć środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne w rozumieniu przepisów o rachunkowości.

Rozdział 2

Udzielanie pomocy publicznej na subsydiowanie zatrudnienia

§ 3. 1. Pomoc na subsydiowanie zatrudnienia jest pomocą publiczną obejmującą pomoc na tworzenie nowych miejsc pracy, pomoc na rekrutację pracowników znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji lub niepełnosprawnych oraz pomoc na pokrycie dodatkowych kosztów zatrudnienia

pracowników niepełnosprawnych i jest udzielana zgodnie z przepisami rozporządzenia Komisji (WE) nr 2204/2002 z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy państwa w zakresie zatrudnienia (Dz. Urz. WE L 337 z 13.12.2002, str. 3; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 4, str. 273, z późn. zm.) oraz zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej.

2. Pomocy, o której mowa w ust. 1, nie udziela się:

- 1) podmiotom prowadzącym działalność w sektorze stoczniowym w rozumieniu zasad ramowych dotyczących pomocy państwa dla przemysłu stoczniowego (Dz. Urz. UE C 317 z 30.12.2003, str. 11; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 8, t. 2, str. 201);
- 2) podmiotom prowadzącym działalność w sektorze górnictwa węgla w rozumieniu rozporządzenia Rady (WE) nr 1407/2002 z dnia 23 lipca 2002 r. w sprawie pomocy państwa dla przemysłu węglowego (Dz. Urz. WE L 205 z 02.08.2002, str. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 8, t. 2, str. 170, z późn. zm.);
- 3) podmiotom prowadzącym działalność w sektorze transportowym - w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy;
- 4) na działalność związaną z wywozem, jeżeli jest bezpośrednio związana z ilością wywożonych produktów, utworzeniem i funkcjonowaniem sieci dystrybucji lub innymi wydatkami bieżącymi związanymi z działalnością wywozową;
- 5) podmiotom, na których ciąży obowiązek zwrotu pomocy, wynikający z decyzji Komisji Europejskiej, uznającej pomoc za niezgodną z prawem oraz ze wspólnym rynkiem;
- 6) na projekt, którego realizacja została rozpoczęta przed dniem złożenia wniosku o dofinansowanie projektu;
- 7) w zakresie pomocy uwarunkowanej pierwszeństwem użycia towarów produkcji krajowej przed towarami importowanymi.

§ 4. 1. Pomoc, o której mowa w § 3 ust. 1, może być przeznaczona na pokrycie ponoszonych przez beneficjenta pomocy wydatków związanych z:

- 1) zatrudnieniem osób pozostających bez zatrudnienia, na które składają się:
  - a) wynagrodzenie brutto,
  - b) opłacone od wynagrodzeń obowiązkowe składki na ubezpieczenia społeczne oraz
  - c) wydatki związane z wyposażeniem lub doposażeniem stanowiska pracy;
- 2) pokryciem dodatkowych kosztów związanych z zatrudnieniem pracowników niepełnosprawnych, których beneficjent pomocy nie poniósłby, gdyby zatrudniał pracownika pełnosprawnego, na które składają się:
  - a) przystosowanie tworzonych lub istniejących stanowisk pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych wynikających z ich niepełnosprawności,
  - b) adaptacja pomieszczeń zakładu pracy do potrzeb pracowników niepełnosprawnych,
  - c) zakup lub adaptacja urządzeń ułatwiających pracownikowi niepełnosprawnemu funkcjonowanie w zakładzie pracy,
  - d) zatrudnienie pracownika wspomagającego pracownika niepełnosprawnego w pracy w zakresie czynności ułatwiających komunikowanie się z otoczeniem oraz czynności niemożliwych lub trudnych do samodzielnego wykonania przez pracownika niepełnosprawnego.

2. Pomoc, o której mowa w ust. 1 pkt 1, może być udzielana jako pomoc na tworzenie nowych miejsc pracy.

3. Wydatki, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. c, nie mogą przekroczyć wartości 10 % wydatków kwalifikowalnych, o których mowa w § 5 ust. 1.

4. Wydatki, o których mowa w ust. 1, pomniejsza się o podatek od towarów i usług, chyba że zgodnie z odrębnymi przepisami beneficjentowi pomocy nie przysługuje prawo jego zwrotu lub odliczenia.

5. Wniosek o utworzenie nowych miejsc pracy w ramach pomocy na subsydiowanie zatrudnienia jest składany przed dniem zatrudnienia osób pozostających bez zatrudnienia lub w przypadku gdy miejsce pracy jest tworzone w związku z realizacją nowej inwestycji - przed rozpoczęciem realizacji tej inwestycji.

§ 5. 1. Wydatkami kwalifikowalnymi w przypadku pomocy na tworzenie nowych miejsc pracy są ponoszone przez beneficjenta pomocy w okresie 24 miesięcy koszty płac nowych pracowników, na które składają się:

- 1) wynagrodzenie brutto oraz
  - 2) opłacone od wynagrodzeń obowiązkowe składki na ubezpieczenia społeczne.
2. Maksymalna intensywność pomocy liczona jako stosunek ekwiwalentu dotacji brutto do wydatków kwalifikowalnych w przypadku pomocy na tworzenie nowych miejsc pracy wynosi:

- 1) 50 % - na obszarach należących do województw: kujawsko-pomorskiego, lubelskiego, lubuskiego, łódzkiego, małopolskiego, opolskiego, podkarpackiego, podlaskiego, świętokrzyskiego, warmińsko-mazurskiego;
- 2) 40 % - na obszarach należących do województw: dolnośląskiego, pomorskiego, saskiego, wielkopolskiego, zachodniopomorskiego, a w okresie do dnia 31 grudnia 2010 r. na obszarze należącym do województwa mazowieckiego, z wyłączeniem miasta stołecznego Warszawy;
- 3) 30 % - na obszarze należącym do miasta stołecznego Warszawy oraz w okresie od dnia 1 stycznia 2011 r. - na obszarze należącym do województwa mazowieckiego.

3. Maksymalną intensywność pomocy udzielanej mikroprzedsiębiorcom, małym lub średnim przedsiębiorcom podwyższa się o:

- 1) 20 punktów procentowych brutto w przypadku mikroprzedsiębiorców i małych przedsiębiorców oraz
  - 2) 10 punktów procentowych brutto w przypadku średnich przedsiębiorców
- w stosunku do maksymalnej intensywności pomocy określonej dla poszczególnych obszarów zgodnie z ust. 2.

§ 6. W przypadku pomocy na tworzenie nowych miejsc pracy wkład prywatny beneficjenta pomocy w kosztach zatrudnienia powinien wynosić co najmniej 25 %. Przez wkład prywatny należy rozumieć środki, które nie zostały uzyskane przez beneficjenta pomocy w związku z otrzymanymi wcześniej innymi środkami publicznymi, w szczególności w formie kredytów preferencyjnych, dopłat do oprocentowania kredytów, gwarancji lub poręczeń udzielonych na warunkach korzystniejszych niż oferowane na rynku.

§ 7. 1. Pomoc na tworzenie nowych miejsc pracy może być udzielana łącznie z inną pomocą publiczną w odniesieniu do tych samych wydatków kwalifikowalnych w przypadku pomocy na tworzenie nowych miejsc pracy, jeżeli łączna wielkość pomocy nie przekroczy maksymalnej intensywności pomocy, o której mowa w § 5 ust. 2 i 3.

2. Pomoc na tworzenie nowych miejsc pracy przyznawana na podstawie rozporządzenia może być udzielana łącznie z inną pomocą w odniesieniu do:

- 1) kosztów inwestycji, w związku z którą są tworzone nowe miejsca pracy, jeśli realizacja tej inwestycji nie została zakończona w momencie utworzenia tych miejsc pracy lub miejsce pracy zostanie utworzone w ciągu 3 lat od dnia zakończenia inwestycji, lub
  - 2) kosztów zatrudnienia związanego z inwestycją, o której mowa w pkt 1
- o ile łączna wielkość pomocy nie przekroczy maksymalnej intensywności pomocy regionalnej na inwestycje, zgodnie z przepisami w sprawie ustalenia mapy pomocy regionalnej.

§ 8. 1. Pomoc na tworzenie nowych miejsc pracy jest udzielana, jeżeli:

- 1) utworzone miejsce pracy stanowi wzrost netto liczby pracowników u danego beneficjenta pomocy w porównaniu ze średnią z ostatnich 12 miesięcy;
- 2) beneficjent pomocy utrzyma przez okres 3 lat, a w przypadku mikroprzedsiębiorców, małych lub średnich przedsiębiorców przez okres 2 lat:
  - a) dotychczasowy stan zatrudnienia na poziomie nie niższym niż średnie zatrudnienie z ostatnich 12 miesięcy albo stan zatrudnienia z dnia składania wniosku o pomoc, o ile jest on wyższy od średniego zatrudnienia z ostatnich 12 miesięcy, oraz
  - b) miejsca pracy utworzone w związku z przyznaną pomocą.

2. W przypadku niedotrzymania warunków określonych w ust. 1 pkt 2 beneficjent pomocy jest zobowiązany do uzupełnienia zatrudnienia do wymaganego poziomu w okresie do 3 miesięcy od dnia rozwiązania bądź wygaśnięcia umowy o pracę. Okres, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, ulega odpowiedniemu przedłużeniu.

§ 9. Jeżeli beneficjent pomocy korzysta jednocześnie z pomocy na nowe inwestycje oraz z pomocy na tworzenie nowych miejsc pracy związanych z daną inwestycją, maksymalną dopuszczalną wielkość pomocy oblicza się jako iloczyn dopuszczalnej intensywności pomocy, o której mowa w § 5 ust. 2 i 3, i wyższej kwoty kosztów nowej inwestycji albo dwuletnich kosztów zatrudnienia nowych pracowników.

§ 10. Jeżeli utworzenie nowych miejsc pracy jest związane z realizacją dużego projektu inwestycyjnego, w rozumieniu przepisów w sprawie ustalenia mapy pomocy regionalnej, pomoc na utworzenie tych miejsc pracy przewidziana w rozporządzeniu, łącznie z inną pomocą uzyskaną przez beneficjenta pomocy w związku z tym projektem inwestycyjnym, nie może przekroczyć maksymalnej wielkości pomocy ustalonej dla tego projektu.

§ 11. 1. Beneficjentowi pomocy może zostać przyznana pomoc na rekrutację pracowników znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji.

2. Pomoc, o której mowa w ust. 1, jest udzielana, jeżeli:

- 1) intensywność pomocy liczona jako stosunek ekwiwalentu brutto do kosztów płac rekrutowanych pracowników, na które składają się:
  - a) wynagrodzenie brutto oraz
  - b) opłacone od wynagrodzeń obowiązkowe składki na ubezpieczenia społeczne ponoszone w okresie 12 miesięcy przez beneficjenta pomocy, nie przekroczy:
    - 50 % w przypadku, gdy rekrutowany jest pracownik znajdujący się w szczególnie niekorzystnej sytuacji, lub
    - 60 % w przypadku, gdy rekrutowana jest osoba niepełnosprawna;
- 2) rekrutacja nie musi stanowić wzrostu netto liczby pracowników u danego beneficjenta pomocy, jeżeli stanowisko lub stanowiska, na które przeprowadzana jest rekrutacja, zostały zwolnione w następstwie dobrowolnego odejścia pracownika, przejścia na emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy, dobrowolnej redukcji czasu pracy lub zgodnego z prawem zwolnienia za naruszenie obowiązków pracowniczych i nie w wyniku redukcji etatów;
- 3) rekrutowani pracownicy będą uprawnieni do nieprzerwanego zatrudnienia przez okres co najmniej 12 miesięcy, a umowa o pracę może zostać rozwiązana tylko w przypadku naruszenia przez pracownika obowiązków pracowniczych.

§ 12. Pomoc przeznaczona na rekrutację pracowników znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji podlega sumowaniu z inną pomocą publiczną na zatrudnienie, która odnosi się do tych samych wydatków kwalifikowalnych, i nie może przekroczyć 100 % kosztów wynagrodzenia i opłaconych od wynagrodzeń obowiązkowych składek na ubezpieczenia społeczne w okresie, w którym pracownicy są zatrudnieni.

§ 13. 1. Beneficjentowi pomocy może zostać przyznana pomoc na pokrycie wydatków związanych z dodatkowymi kosztami zatrudnienia pracowników niepełnosprawnych, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 2.

2. Do wydatków kwalifikowalnych zalicza się wszystkie wydatki, o których mowa w ust. 1, spełniające kryteria kwalifikowalności wydatków, określone w art. 5 pkt 6 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

§ 14. 1. Wydatkiem kwalifikowalnym w przypadku pomocy na pokrycie wydatków, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 2 lit. a, jest zakup środków trwałych stanowiących wyposażenie związane z przystosowaniem stanowiska pracy, umożliwiającym wykonywanie przez pracownika niepełnosprawnego czynności w zakresie porównywalnym z analogicznymi czynnościami wykonywanymi przez pracownika pełnosprawnego.

2. Wartość zakupu środków trwałych, o których mowa w ust. 1, pomniejsza się o wartość takich samych środków trwałych w przypadku, gdy stanowiłyby one wyposażenie stanowiska pracy pracownika pełnosprawnego.

3. Wartość zakupu środków trwałych, o których mowa w ust. 1, dokumentuje się fakturą, rachunkiem lub innym równoważnym dokumentem księgowym wraz z dowodem zapłaty.

§ 15. 1. Wydatkiem kwalifikowalnym w przypadku pomocy na pokrycie wydatków, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 2 lit. b, jest zakup wyrobów budowlanych w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o wyrobach budowlanych (Dz. U. Nr 92, poz. 881) oraz robót budowlanych w rozumieniu art. 3 pkt 7 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz. U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118, z późn. zm.⁶⁾) dotyczący dostosowania pomieszczeń zakładu pracy stosownie do potrzeb pracowników niepełnosprawnych.

2. Wartość zakupu wyrobów budowlanych oraz koszty robót budowlanych, o których mowa w ust. 1,

pomniejsza się o wartość nabycia takich samych wyrobów lub robót budowlanych, które zostałyby zakupione lub wykonane w związku z dostosowywaniem pomieszczeń do potrzeb pracowników pełnosprawnych.

3. Wartość zakupu wyrobów oraz koszty robót budowlanych, o których mowa w ust. 1, dokumentuje się fakturą, rachunkiem lub innym równoważnym dokumentem księgowym wraz z dowodem zapłaty.

§ 16. 1. Wydatkiem kwalifikowalnym w przypadku pomocy na pokrycie wydatków, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 2 lit. c, jest zakup lub adaptacja urządzeń ułatwiających pracownikowi niepełnosprawnemu funkcjonowanie w zakładzie pracy.

2. Wartość zakupu oraz adaptacji urządzeń, o których mowa w ust. 1, pomniejsza się o wartość zakupu takich samych urządzeń oraz kosztów adaptacji urządzeń, które zostałyby zakupione lub adaptowane do potrzeb pracowników pełnosprawnych.

3. Wartość zakupu lub adaptacji urządzeń, o których mowa w ust. 1, dokumentuje się fakturą, rachunkiem lub innym równoważnym dokumentem księgowym wraz z dowodem zapłaty.

§ 17. Wydatkiem kwalifikowalnym w przypadku pomocy na pokrycie wydatków, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 2 lit. d, jest wynagrodzenie pracowników pomagających pracownikowi niepełnosprawnemu w zakresie czynności ułatwiających komunikowanie się z otoczeniem, a także czynności niemożliwych bądź trudnych do samodzielnego wykonania przez pracownika niepełnosprawnego, za czas poświęcony wyłącznie na świadczenie tej pomocy.

§ 18. 1. Pomoc na pokrycie wydatków związanych z dodatkowymi kosztami zatrudnienia pracowników niepełnosprawnych, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 2, podlega kumulacji z inną pomocą przeznaczoną na pokrycie dodatkowych kosztów zatrudnienia pracowników niepełnosprawnych i nie może przekroczyć faktycznie poniesionych, podwyższonych kosztów zatrudnienia pracowników niepełnosprawnych, które są kosztami dodatkowymi względem kosztów, które przedsiębiorca poniósłby, jeżeli zatrudniałby pracowników pełnosprawnych, przez każdy okres, przez który pracownicy niepełnosprawni są w rzeczywistości zatrudniani.

2. Pomoc, o której mowa w ust. 1, może być udzielana łącznie z inną pomocą publiczną w odniesieniu do tych samych wydatków kwalifikowalnych w przypadku pomocy na zatrudnienie i nie może łącznie przekroczyć 100 % kosztów wynagrodzenia i opłaconych od wynagrodzeń obowiązkowych składek na ubezpieczenia społeczne w okresie, na jaki pracownicy niepełnosprawni zostali faktycznie zatrudnieni.

§ 19. Jeżeli pomoc, o której mowa w § 3 ust. 1, przyznana beneficjentowi pomocy przekroczy w okresie trzech kolejnych lat równowartość w złotych kwoty 15.000.000 euro brutto, obliczonej według średniego kursu Narodowego Banku Polskiego obowiązującego w dniu udzielenia pomocy, pomoc podlega indywidualnej notyfikacji Komisji Europejskiej, zgodnie z art. 9 ust. 2 rozporządzenia Komisji (WE) nr 2204/2002 z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy państwa w zakresie zatrudnienia.

§ 20. W przypadku niedotrzymania warunków określonych w § 5 lub w § 8 lub w § 9 lub w § 10 lub w § 11 lub w § 18 beneficjent pomocy jest zobowiązany do zwrotu całości uzyskanej pomocy wraz z ustawowymi odsetkami naliczanymi od dnia udzielenia pomocy.

Rozdział 3

Udzielanie pomocy publicznej na szkolenia

§ 21. 1. Pomoc na pokrycie kosztów uczestnictwa w szkoleniu beneficjentów pomocy lub pracowników beneficjentów pomocy oddelegowanych na szkolenie stanowi pomoc publiczną i jest udzielana zgodnie z przepisami rozporządzenia Komisji (WE) nr 68/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE do pomocy szkoleniowej (Dz. Urz. WE L 10 z 13.01.2001, str. 20; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 8, t. 2, str. 128, z późn. zm.).

2. Pomocy, o której mowa w ust. 1, nie udziela się:

- 1) podmiotom prowadzącym działalność w sektorze górnictwa węgla w rozumieniu rozporządzenia

Rady (WE) nr 1407/2002 z dnia 23 lipca 2002 r. w sprawie pomocy państwa dla przemysłu węglowego;

- 2) podmiotom, na których ciąży obowiązek zwrotu pomocy, wynikający z decyzji Komisji Europejskiej, uznającej pomoc za niezgodną z prawem oraz ze wspólnym rynkiem;
- 3) na projekt, którego realizacja została rozpoczęta przed dniem złożenia wniosku o dofinansowanie projektu, z zastrzeżeniem § 22 ust. 1 pkt 7.

3. Pomoc, o której mowa w ust. 1, jest przeznaczona na dofinansowanie szkoleń ogólnych i specjalistycznych:

- 1) pracowników niepublicznych instytucji rynku pracy;
- 2) kadr zarządzających i pracowników beneficjentów pomocy;
- 3) zmierzających do wsparcia organizacyjno-merytorycznego pracownika beneficjenta pomocy oraz służących jego adaptacji w miejscu pracy;
- 4) pracowników beneficjentów pomocy znajdujących się w okresie wypowiedzenia stosunku pracy lub stosunku służbowego.

4. Pomoc udzielona na podstawie ust. 3 pkt 4 nie stanowi pomocy publicznej dla pracodawcy, jeśli łącznie są spełnione następujące warunki:

- 1) pracodawca nie jest obowiązany, na podstawie odrębnych przepisów, do zapewnienia pracownikom wsparcia w postaci szkoleń;
- 2) pracownik po otrzymaniu wsparcia w postaci szkoleń nie zostanie ponownie zatrudniony u tego samego pracodawcy.

§ 22. 1. Wydatkami kwalifikowalnymi w przypadku pomocy na szkolenia są niezbędne do realizacji szkolenia wydatki poniesione na:

- 1) wynagrodzenia oraz obowiązkowe składki na ubezpieczenia społeczne, przeznaczone dla osób prowadzących szkolenie lub świadczących usługi doradztwa związanego ze szkoleniem;
- 2) podróże służbowe osób prowadzących szkolenie, beneficjentów pomocy oraz pracowników beneficjentów pomocy oddelegowanych na szkolenie;
- 3) materiały szkoleniowe oraz ich dostawę;
- 4) najem, dzierżawę lub leasing operacyjny pomieszczeń lub sprzętu związanych bezpośrednio z realizacją szkolenia;
- 5) pokrycie innych kosztów bieżących szkolenia, w tym kosztów obsługi projektu, egzaminów, a także zakwaterowania i wyżywienia uczestników szkolenia;
- 6) amortyzację sprzętu i wyposażenia w zakresie, w jakim są one wykorzystywane do realizacji szkolenia;
- 7) koszty poradnictwa i doradztwa w zakresie, w jakim dotyczą projektu szkoleniowego, w tym koszty diagnozy potrzeb szkoleniowych beneficjentów pomocy poniesione do dnia zawarcia umowy o dofinansowanie projektu;
- 8) wynagrodzenia beneficjentów pomocy lub pracowników beneficjentów pomocy oddelegowanych na szkolenie, obliczone za czas ich faktycznego uczestnictwa w szkoleniu - do wysokości sumy kwot pozostałych wydatków kwalifikowalnych określonych w pkt 1-7.

2. Wydatki, o których mowa w ust. 1, pomniejsza się o podatek od towarów i usług, chyba że zgodnie z odrębnymi przepisami beneficjentowi pomocy nie przysługuje prawo jego zwrotu lub odliczenia.

§ 23. 1. Maksymalna intensywność pomocy liczona jako stosunek ekwiwalentu dotacji brutto do wydatków kwalifikowalnych w przypadku pomocy na szkolenia wynosi:

- 1) w przypadku szkoleń ogólnych:
  - a) 80 % - w przypadku mikroprzedsiębiorców, małych lub średnich przedsiębiorców,
  - b) 60 % - w przypadku pozostałych beneficjentów pomocy;
- 2) w przypadku szkoleń specjalistycznych:
  - a) 45 % - w przypadku mikroprzedsiębiorców, małych lub średnich przedsiębiorców,
  - b) 35 % - w przypadku pozostałych beneficjentów pomocy.

2. Maksymalną intensywność pomocy, o której mowa w ust. 1, zwiększa się o 10 punktów procentowych brutto, jeżeli szkolenie jest przeznaczone dla pracowników znajdujących się w gorszym położeniu.

3. W przypadku gdy:

- 1) szkolenie zawiera elementy szkolenia specjalistycznego i ogólnego, których nie można rozdzielić

celem wyliczenia intensywności pomocy, o której mowa w ust. 1, lub
2) specjalistyczny lub ogólny charakter szkolenia nie może być ustalony
- przysługuje maksymalna intensywność pomocy przewidziana dla szkoleń specjalistycznych określona w ust. 1 pkt 2. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio.

§ 24. 1. Pomoc podlega kumulacji z inną pomocą publiczną lub pomocą de minimis udzieloną beneficjentowi pomocy, w odniesieniu do tych samych wydatków kwalifikowalnych związanych z danym projektem niezależnie od jej formy i źródła.

2. Skumulowana wartość pomocy, o której mowa w ust. 1, nie może przekroczyć maksymalnych intensywności pomocy określonych w § 23 ust. 1 i 2.

§ 25. Pomoc, o której mowa w § 21 ust. 1, udzielona jednemu beneficjentowi pomocy nie może przekroczyć w ramach jednego projektu równowartości w złotych kwoty 1.000.000 euro obliczonej według średniego kursu Narodowego Banku Polskiego obowiązującego w dniu udzielenia pomocy.

Rozdział 4

Udzielanie pomocy publicznej na usługi doradcze dla mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców

§ 26. 1. Pomoc na pokrycie kosztów zakupu usług doradczych przez mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców stanowi pomoc publiczną i jest udzielana zgodnie z przepisami rozporządzenia Komisji (WE) nr 70/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy państwa dla małych i średnich przedsiębiorstw.

2. Pomocy, o której mowa w ust. 1, nie udziela się:

- 1) podmiotom w trudnej sytuacji ekonomicznej;
- 2) podmiotom, na których ciąży obowiązek zwrotu pomocy, wynikający z decyzji Komisji Europejskiej, uznającej pomoc za niezgodną z prawem oraz ze wspólnym rynkiem;
- 3) podmiotom prowadzącym działalność związaną z produkcją pierwotną, przetwarzaniem lub obrotem produktami rolnymi wymienionymi w załączniku I do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską;
- 4) podmiotom prowadzącym działalność związaną z produkcją i obrotem produktami mającymi imitować lub zastępować mleko i przetwory mleczne, o których mowa w art. 3 ust. 2 rozporządzenia Komisji (EWG) nr 1898/87 z dnia 2 lipca 1987 r. w sprawie ochrony oznaczeń stosowanych w obrocie mleka i przetworami mlecznymi (Dz. Urz. WE L 182 z 03.07.1987, str. 36; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 7, str. 247);
- 5) podmiotom prowadzącym działalność w sektorze rybołówstwa i akwakultury w rozumieniu rozporządzenia Rady (WE) nr 104/2000 z dnia 17 grudnia 1999 r. w sprawie wspólnej organizacji rynków produktów rybołówstwa i akwakultury (Dz. Urz. WE L 17 z 21.01.2000, str. 22; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 4, t. 4, str. 198, z późn. zm.);
- 6) podmiotom prowadzącym działalność w sektorze hutnictwa żelaza i stali w rozumieniu załącznika I do Wytycznych w sprawie krajowej pomocy regionalnej na lata 2007-2013 (Dz. Urz. UE C 54 z 04.03.2006, str. 13);
- 7) podmiotom prowadzącym działalność w sektorze górnictwa węgla w rozumieniu rozporządzenia Rady (WE) nr 1407/2002 z dnia 23 lipca 2002 r. w sprawie pomocy państwa dla przemysłu węglowego;
- 8) podmiotom prowadzącym działalność w sektorze włókien syntetycznych w rozumieniu załącznika II do Wytycznych w sprawie krajowej pomocy regionalnej na lata 2007-2013;
- 9) na działalność związaną z wywozem, jeżeli jest ona bezpośrednio związana z ilością wywożonych produktów, utworzeniem i funkcjonowaniem sieci dystrybucji lub innymi wydatkami bieżącymi związanymi z działalnością wywozową, przy czym pomoc obejmująca pokrycie kosztów usług doradczych z zakresu wprowadzenia nowego lub istniejącego produktu na nowy rynek nie stanowi pomocy publicznej na działalność związaną z wywozem;
- 10) w zakresie pomocy uwarunkowanej pierwszeństwem użycia towarów produkcji krajowej przed towarami importowanymi;

11) na projekt, którego realizacja została rozpoczęta przed dniem złożenia wniosku o dofinansowanie projektu.

§ 27. 1. Do wydatków kwalifikowalnych zalicza się poniesione przez beneficjenta pomocy wydatki na zakup usług doradczych od podmiotów zewnętrznych.

2. Do wydatków kwalifikowalnych nie zalicza się poniesionych przez beneficjenta pomocy wydatków na zakup usług doradztwa podatkowego, prawniczych lub reklamowych, które stanowią element stałej lub okresowej działalności beneficjenta pomocy lub są związane z bieżącymi wydatkami operacyjnymi beneficjenta pomocy.

3. Wydatki, o których mowa w ust. 1, pomniejsza się o podatek od towarów i usług, chyba że zgodnie z odrębnymi przepisami beneficjentowi pomocy nie przysługuje prawo jego zwrotu lub odliczenia.

§ 28. 1. Maksymalna intensywność pomocy liczona jako stosunek ekwiwalentu dotacji brutto do wydatków kwalifikowalnych wynosi 50 %.

2. Pomoc podlega kumulacji z inną pomocą publiczną lub pomocą de minimis udzieloną beneficjentowi pomocy, w odniesieniu do tych samych wydatków kwalifikowalnych związanych z danym projektem niezależnie od jej formy i źródła.

3. Skumulowana pomoc, o której mowa w ust. 2, nie może przekroczyć maksymalnej intensywności pomocy określonej w ust. 1.

§ 29. Pomoc, o której mowa w § 26 ust. 1, podlega indywidualnej notyfikacji Komisji Europejskiej, zgodnie z art. 6 rozporządzenia Komisji (WE) nr 70/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy państwa dla małych i średnich przedsiębiorstw, w przypadku gdy:

- 1) wydatki kwalifikowalne projektu wynoszą co najmniej równowartość w złotych kwoty 25.000.000 euro obliczonej według średniego kursu Narodowego Banku Polskiego obowiązującego w dniu udzielenia pomocy oraz wielkość pomocy wynosi co najmniej 50 % intensywności pomocy regionalnej zgodnie z przepisami w sprawie ustalenia mapy pomocy regionalnej lub
- 2) kwota pomocy brutto wynosi co najmniej równowartość w złotych 15.000.000 euro obliczonej jak w pkt 1.

Rozdział 5

Udzielanie pomocy de minimis

§ 30. 1. Pomoc de minimis jest udzielana zgodnie z przepisami rozporządzenia Komisji (WE) nr 1998/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu do pomocy de minimis (Dz. Urz. UE L 379 z 28.12.2006, str. 5).

2. Pomoc, o której mowa w ust. 1, nie może być:

- 1) udzielana na działalność w sektorze rybołówstwa i akwakultury w rozumieniu rozporządzenia Rady (WE) nr 104/2000 z dnia 17 grudnia 1999 r. w sprawie wspólnej organizacji rynków produktów rybołówstwa i akwakultury;
- 2) udzielana na działalność w zakresie produkcji podstawowej produktów rolnych wymienionych w załączniku I do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską;
- 3) udzielana w zakresie przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych wymienionych w załączniku I do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, jeżeli:
  - a) wartość pomocy jest ustalana na podstawie ceny lub ilości takich produktów zakupionych od producentów surowców lub wprowadzonych na rynek przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą objęte pomocą,
  - b) udzielenie pomocy zależy od przekazania jej w części lub w całości producentom surowców;
- 4) udzielana na działalność związaną z wywozem, jeżeli jest bezpośrednio związana z ilością wywożonych produktów, utworzeniem i funkcjonowaniem sieci dystrybucji lub innymi wydatkami bieżącymi związanymi z działalnością wywozową, przy czym pomoc obejmująca pokrycie kosztów uczestnictwa w targach i wystawach, badaniach lub usług doradczych z zakresu wprowadzenia nowego lub istniejącego produktu na nowy rynek nie stanowi pomocy publicznej na działalność związaną z wywozem;

- 5) uwarunkowana pierwszeństwem użycia towarów produkcji krajowej przed towarami importowanymi;
- 6) udzielana podmiotom prowadzącym działalność w sektorze górnictwa węgla w rozumieniu rozporządzenia Rady (WE) nr 1407/2002 z dnia 23 lipca 2002 r. w sprawie pomocy państwa dla przemysłu węglowego;
- 7) udzielana podmiotom w trudnej sytuacji ekonomicznej;
- 8) udzielana podmiotom, na których ciąży obowiązek zwrotu pomocy, wynikający z decyzji Komisji Europejskiej, uznającej pomoc za niezgodną z prawem oraz ze wspólnym rynkiem;
- 9) udzielana podmiotom prowadzącym działalność gospodarczą w zakresie drogowego transportu towarów na nabycie pojazdów przeznaczonych do takiego transportu;
- 10) udzielana na projekt, którego realizacja została rozpoczęta przed dniem złożenia wniosku o dofinansowanie projektu.

§ 31. 1. Pomoc, o której mowa w § 30 ust. 1, może być przeznaczona na pokrycie wydatków kwalifikowalnych bezpośrednio związanych z:

- 1) adaptacją budynków, pomieszczeń oraz miejsc pracy, w których odbywa się szkolenie, zakupem lub leasingiem zwrotnym lub finansowym sprzętów i systemów informatycznych niezbędnych do realizacji szkolenia, do wysokości nieprzekraczającej 10 % wartości wydatków kwalifikowalnych, o których mowa w § 22 ust. 1, w ramach realizowanego projektu szkoleniowego;
- 2) uruchomieniem działalności gospodarczej, z wyłączeniem podmiotów, które w okresie 12 miesięcy poprzedzających dzień przystąpienia do projektu prowadziły działalność gospodarczą i ją zakończyły;
- 3) zakupem usług doradczych i szkoleniowych oraz uzyskaniem finansowego wsparcia pomostowego w postaci bezpośredniej i bezzwrotnej pomocy kapitałowej przez beneficjentów pomocy, w okresie do 12 miesięcy od dnia rozpoczęcia działalności gospodarczej.

2. Do wydatków kwalifikowalnych zalicza się wszystkie wydatki, o których mowa w ust. 1, spełniające kryteria kwalifikowalności wydatków określone w art. 5 pkt 6 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

3. Pomoc może być udzielona na pokrycie do 100 % wydatków kwalifikowalnych.

4. Wydatki, o których mowa w ust. 1, pomniejsza się o podatek od towarów i usług, chyba że zgodnie z odrębnymi przepisami beneficjentowi pomocy nie przysługuje prawo jego zwrotu lub odliczenia.

§ 32. 1. Pomoc de minimis nie może zostać udzielona podmiotowi, który w bieżącym roku kalendarzowym oraz w dwóch poprzedzających go latach kalendarzowych otrzymał pomoc de minimis z różnych źródeł i w różnych formach, której wartość brutto łącznie z pomocą, o którą się ubiega, przekracza równowartość w złotych kwoty 200.000 euro, a w przypadku podmiotu prowadzącego działalność w sektorze transportu drogowego - równowartość w złotych kwoty 100.000 euro, obliczonych według średniego kursu Narodowego Banku Polskiego obowiązującego w dniu udzielenia pomocy.

2. Pomoc, o której mowa w § 30 ust. 1, może być udzielana z inną pomocą publiczną lub wsparciem ze środków Wspólnoty Europejskiej w odniesieniu do tych samych wydatków kwalifikowalnych, jeżeli łączna wartość pomocy nie przekroczy maksymalnej intensywności pomocy określonej dla danego przeznaczenia w przepisach prawa Unii Europejskiej.

Rozdział 6

Tryb udzielania pomocy publicznej

§ 33. Pomoc publiczna może być udzielana, z zachowaniem warunków określonych w rozporządzeniu, w projektach:

- 1) indywidualnych;
- 2) systemowych;
- 3) konkursowych.

§ 34. Pomoc publiczna jest udzielana zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 26 ust. 1 pkt 6 i 8 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

§ 35. Beneficjent pomocy może otrzymać pomoc publiczną po spełnieniu kryteriów odnoszących się do:

- 1) celu i przedmiotu realizacji projektu;
- 2) wydatków kwalifikowalnych projektu;
- 3) intensywności pomocy;
- 4) maksymalnych wartości pomocy.

§ 36. 1. Właściwa instytucja, o której mowa w art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, ogłasza terminy rozpoczęcia i zakończenia składania wniosków o dofinansowanie projektu.

2. Beneficjent pomocy składa wniosek, o którym mowa w ust. 1, do właściwej instytucji, o której mowa w ust. 1.

3. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, zawiera w szczególności:

- 1) nazwę beneficjenta pomocy;
- 2) tytuł i miejsce realizacji projektu;
- 3) cel realizacji projektu;
- 4) opis projektu;
- 5) opis realizacji rezultatów projektu;
- 6) planowane daty rozpoczęcia i zakończenia realizacji projektu;
- 7) wartość projektu;
- 8) wydatki kwalifikowalne;
- 9) wnioskowaną kwotę dofinansowania.

4. Właściwa instytucja, o której mowa w ust. 1, dokonuje oceny złożonych w wyznaczonym terminie wniosków, o których mowa w ust. 1, w oparciu o:

- 1) kryteria, o których mowa w § 35;
- 2) kryteria, o których mowa w art. 65 lit. a rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 (Dz. Urz. UE L 210 z 31.07.2006, str. 25).

5. Po przeprowadzeniu oceny, o której mowa w ust. 4, beneficjentowi pomocy jest przyznawana pomoc publiczna przeznaczona na pokrycie części lub całości wydatków kwalifikowalnych na podstawie umowy o dofinansowanie.

Rozdział 7

Przepisy końcowe

§ 37. Rozporządzenie obowiązuje do dnia 31 grudnia 2013 r.

§ 38. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

- ¹⁾ Minister Rozwoju Regionalnego kieruje działem administracji rządowej - rozwój regionalny, na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 listopada 2007 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Rozwoju Regionalnego (Dz. U. Nr 216, poz. 1600).
- ²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2006 r. Nr 46, poz. 328, Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 144, poz. 1043 i Nr 227, poz. 1658, z 2007 r. Nr 80, poz. 542, Nr 120, poz. 818, Nr 176, poz. 1238 i 1240 i Nr 180, poz. 1280 oraz z 2008 r. Nr 70, poz. 416.
- ³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2005 r. Nr 94, poz. 788, z 2006 r. Nr 249, poz. 1828, z 2007 r. Nr 120, poz. 818 oraz z 2008 r. Nr 70, poz. 416.
- ⁴⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2000 r. Nr 22, poz. 270, Nr 60, poz. 703, Nr 70, poz. 816, Nr 104, poz. 1104, Nr 117, poz. 1228 i Nr 122, poz. 1324, z 2001 r. Nr 4, poz. 27, Nr 8, poz. 64, Nr 52, poz. 539, Nr 73, poz. 764, Nr 74, poz. 784, Nr 88, poz. 961, Nr 89, poz. 968, Nr 102, poz. 1117, Nr 106, poz. 1150, Nr 110, poz. 1190, Nr 125, poz. 1363 i 1370 i Nr 134, poz. 1509, z 2002 r. Nr 19, poz. 199, Nr 25, poz. 253, Nr 74, poz. 676, Nr 78, poz. 715, Nr 89, poz. 804, Nr 135, poz. 1146, Nr 141, poz. 1182, Nr 169, poz. 1384, Nr 181, poz. 1515, Nr 200, poz. 1679 i Nr 240, poz. 2058, z 2003 r. Nr 7, poz. 79, Nr 45, poz. 391, Nr 65, poz. 595, Nr 84, poz. 774, Nr 90, poz. 844, Nr 96, poz. 874, Nr 122, poz. 1143, Nr 135, poz. 1268, Nr 137, poz. 1302, Nr 166,

poz. 1608, Nr 202, poz. 1956, Nr 222, poz. 2201, Nr 223, poz. 2217 i Nr 228, poz. 2255, z 2004 r. Nr 29, poz. 257, Nr 54, poz. 535, Nr 93, poz. 894, Nr 99, poz. 1001, Nr 109, poz. 1163, Nr 116, poz. 1203, 1205 i 1207, Nr 120, poz. 1252, Nr 123, poz. 1291, Nr 162, poz. 1691, Nr 210, poz. 2135, Nr 263, poz. 2619 i Nr 281, poz. 2779 i 2781, z 2005 r. Nr 25, poz. 202, Nr 30, poz. 262, Nr 85, poz. 725, Nr 86, poz. 732, Nr 90, poz. 757, Nr 102, poz. 852, Nr 143, poz. 1199 i 1202, Nr 155, poz. 1298, Nr 164, poz. 1365 i 1366, Nr 169, poz. 1418 i 1420, Nr 177, poz. 1468, Nr 179, poz. 1484, Nr 180, poz. 1495 i Nr 183, poz. 1538, z 2006 r. Nr 46, poz. 328, Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 107, poz. 723, Nr 136, poz. 970, Nr 157, poz. 1119, Nr 183, poz. 1353 i 1354, Nr 217, poz. 1588, Nr 226, poz. 1657 i Nr 249, poz. 1824 oraz z 2007 r. Nr 35, poz. 219, Nr 99, poz. 658, Nr 115, poz. 791 i 793, Nr 176, poz. 1243, Nr 181, poz. 1288, Nr 191, poz. 1361 i 1367, Nr 192, poz. 1378 i Nr 211, poz. 1549.

5) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2006 r. Nr 66, poz. 469 i Nr 120, poz. 826 oraz z 2007 r. Nr 7, poz. 48 i Nr 82, poz. 558.

6) Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2006 r. Nr 170, poz. 1217 oraz z 2007 r. Nr 88, poz. 587, Nr 99, poz. 665, Nr 127, poz. 880, Nr 191, poz. 1373 i Nr 247, poz. 1844.